

SVETLOST SA SEVERA

Norveški turistički brod DIJANA posle divne plovidbe ulazi u Alžir. Od Trsta sekao je talase Jadrana i Sredozemnog Mora na svom prvom putovanju imajući vreme lepo kao da je sam svevišnji šef turističkog biroa. Svuda okolo zeleno-bela voda nad kojom su galebovi lebdeli u svom večno titrajućem letu, morská površina koja čas raste čas opada menjajući boju u zoru i u sumrak dana, a gore uvek plavi samot neba — sve to u neobičnoj harmoniji...

Nekoliko stotina milja dalje, jugoistočno, rat u Etiopiji se privodio kraju. Sto milja zapadno, grmeli su Hitlerovi i Musolinijevi bombarderi nad španskom zemljom zahvaćenom crvenim plamenom...

Na brodu je bilo nekoliko Norvežana koji su možda osećali taj oštri kontrast. Ostali putnici, Italijani, koji su sagradili DIJANU i pratili je na njenoj prvoj plovidbi imali su za sobom nekoliko hiljada godina sličnih kontrasta između lepota prirode i čovekovog razaranja u Sredozemlju.

Paluba za šetnju iz mnogih razloga čuvana je za razmenu ozbiljnih misli. Ima pisaca koji prepuštaju svojim junacima da raspravljaju o sudbini Evrope dok ih Severno More u čamcu za spasavanje baca amo — tamo... A ostavljeni su, silom prilika, sami sebi na neodređeno vreme. Ali DIJANA je nosila samo pozvane goste sa smislom za takt i ton u ponašanju. Bilo je mnogo prijatnije postići istovetnost mišljenja o brodu, vremenu, i galebovima, negoli o Evropi i diktaturama. Samo je jedno biće prekršilo ovu prečutnu jednoglasnost — čerka direktora, Norvežanina, kojoj su Italijani dali ljupko ime MALA DIJANA.

Putovanje je trajalo samo nekoliko dana, ali je ova lepa mlada žena bila centar pažnje... Samo, ne stoga što su se na njoj osvežavale oči, već i zato što je iza te blage lepote bilo umnosti. MALA DIJANA upotrebljavala je svoj razum sa odlučnošću koja je u početku jako uznemiravala njene zemljake. Jer, za razliku od njih, ona se nije ustezala da otvoreno kaže italijanskim fašistima svoje mišljenje o njihovom nadiranju u Etiopiju i Španiju. „Sad će se pokvariti raspoloženje”, pomislili su neki.

Ali, dogodilo se samo to, da su Italijani smanjili svoju galantnost u trenutku kad je ona najvatrenije govorila. Ipak, vremenom društvo se počelo okretati oko nje kao nebeska tela u sunčanom sistemu, tako da su se južnjački odabranici neba sve više približavali izvoru svetlosti. Ustvari, vrlo je čudno kako lepa i šarmantna bića mogu izgovarati neprijatnosti da zvuče kao muzik, dok iste primedbe izrečene od drugih potsećaju na sudar testere i eksera.

Za MALU DIJANU ova divljenja bila su obična stvar. Ona se nije ose-

ćala niži ponašala kao na pozornici. Sačuvala je svežinu severa. A govorila je kao profesor književnosti.

Mi, njeni zemljaci, ponosili smo se njenom mudrošću, tim plavim fenomenom, koji je oduševio Italijane, ali iz drugih razloga. MALA DIJANA je bila sjajan predstavnik svoje nacije: smelo je govorila sve ono što su njeni zemljaci želeli da kažu.

Kad se posle osamnaest godina setim ulaza u Alžir, onda se sećam više MALE DIJANE nego amfiteatralnog grada koji se gledan preko beskrajnog mora polako i ponosno izdizao iz mora...

Dok je brod klizio prema gatu, ona je stajala na gornjoj palubi i govorila grupi Italijana:

„O, vi nosioci kulture”, vikala je ona. „Vi, koji ste za nas kroz hiljade godina skupljali i donosili drevnu kulturu, hrišćanstvo, renesansu, humanizam! Vi ste tako vešto čuvali i prenosili te duhovne vrednosti da ste usput izgubili samo jednu nevažnu stvar — poštovanje čoveka, obojnog ili belog! Poštovanje života običnog čoveka kao neobičnu vrednost, veću od ikoje imperije!”

Za ove reči MALA DIJANA bila je nagradjena veselim poklicima. Italijani bi joj u tom času poklonili čitavo MARE NOSTRUM. Ali, ona je mislila ono što je govorila. Ja verujem da su joj bili neprijatni ovi poklici i da ih je osećala kao prepad na neko dete. Možda bi ona nastavila sa napadima da razgovor nije bio prekinut jednim događajem.

Dok je brod ulazio u luku na jugu se nagomilala masa teških pretećih oblaka. Poče pljusak. Na ivici pustinje kao da je visila velika kišna zavesa. Tropska kiša je šibala po prljavoj vodi pristaništa, bubnjala po krovu palube za šetnju. Ali društvo je stajalo u dobrom zaklonu.

Mali Arabljani su iskrslili iznenada, kao delfini. Privukli su se brodu na malim trošnim čamcima. Dok je kiša tukla njihova mršava tamna tela, oni su skidali svoje dronjke i uz oštre krike skakali u prljavu i od ulja masnu vodu. Kad su izronili oko njih je bio venac svega onog što pliva i truli u zagadenoj vodi pristaništa.

Dečaci iz sirotinjskih arapskih četvrti hteli su da ulove sjajan metalni novac koji nadmeni beli ljudi bacaju sa turističkih brodova. Oni su klicali grupi na palubi, kojoj se priključise i Norvežani. Posmatrali su čudan prizor. Evropski novac je svetlucao kao haringa, u masnoj vodi, koja je bila tako mutna i nečista, tako troma, da je izgledalo da bi se na njoj mogla održati i ribarska mreža. Ali gipka tela dečaka ronila su u toj prljavoj vodi loveći sjajan nikl.

U ovim trenucima čak i Italijani zaboraviše mladu i lepu ženu sa se-

vera. Odjednom, začu se njen zvonki glas:

„Tamo, baci tamo, da... u struju! Ne, čekaj, ja ću baciti!”

MALA DIJANA se nagnula preko ograde i divlje mahala. Pokazivala je prstima. Prekrasno je izgledala u blistavo beloj haljini. Oči su joj svetlele ispod uvojaka plave kose. Lice joj ozareno, a celo telo drhtaše od uzbuđenja, dečijeg, pred ovim novim, stranim prizorom.

Iz utrobe broda šikljao je mlaz izmeta. Kao olakšanje posle preobilnog ručka. Izmet se razlivaao oko broda i mešao se sa morskom strujom.

I baš TAMO je MALA DIJANA bacila svoj sjajni norveški novčić od pedeset era, koji je upao usred izmeta. Ali arapski dečak je bio brži od sjajnog metala, on je zaronio baš tamo... Kad se pojavio na površini novčić je bio među njegovim zubima i on je samo ispljunuo nešto malo vode.

Na palubi za šetnju lepa bela žena sa severa vikala je pobedonosno, ali sada na norveškom, jer su reči dolazile sasvim iz dubine detinjstva:

Pa on je i TAMO zaronio!”

Preveo Milenko Milović

polja

MESEČNIK
ZA KULTURU I UMETNOST

odgovorni urednik:

Florika Štefan

tehnički urednik:

Petar Popović

izbor likovnih priloga:

Bogdanka i Dejan Poznanović

zaglavlje:

D. Stojanović-Sip

izdavač:

PROGRES, Novi Sad
Maksima Gorkog 24

tel. 34—53, tekući račun kod
Narodne banke 300-T-514

štampa: **LIBERTATEA**, Vršac

metri:

Aleksandar Kakovjanu

Julian Miok

Cinkografija: **GRAFIKA**, Novi Sad

Redakcija i administracija:
Novi Sad, Maksima Gorkog br. 20

Godišnja pretplata 200 din.